

Door Cees Luckhardt

Na de toespraak van gisteren maakte Mark Rutte bekend dat het doel hiervan was om respectvol uiting te geven aan al die mensen die dit leed hebben ondergaan en geconfronteerd worden met de doorwerking naar het heden.

Afgelopen week liet hij namens het kabinet weten juist vóór 2023 iets 'betekenisvol' te willen doen rond het slavernijverleden. Dan kan volgend jaar alle aandacht uitgaan naar het jubileum van het einde van de slavernij. „Vandaar deze datum”, zei de Nederlandse premier over de keuze voor 19 december.

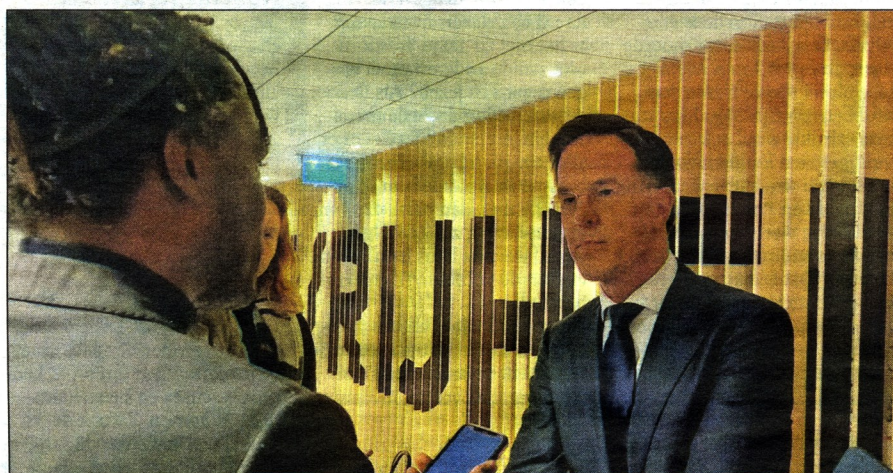
Natuurlijk had de min of meer willekeurig gekozen datum nog een betekenis gegeven kunnen worden in de speech door aan te geven dat 1 juli voortaan een nationale herdenkings- en feestdag zal zijn en dat de voorbereidingen voor die dag nu eenmaal een goede voorbereiding vereist. En dus om alle organisaties in de gelegenheid te stellen hier het komende halfjaar aan te werken, zodat ze op alle landen van het Koninkrijk op een eigen, voor hun zelf passende, manier een invulling kunnen geven aan die nationale herdenk- en feestdag.

De toespraak kende echter geen enkele referentie naar de gekozen datum 19 december. Zij stond volledig in het teken van de kabinetsreactie op het rapport van de dialooggroep 'Keten van het verleden'. De minister-president sprak uit dat het kabinet dit rapport omarmt maar liet na enkele belangrijke adviezen van de groep over te nemen. In het rapport is onder andere terug te lezen op pagina 37: 'roep één nationale vrije dag uit ter herinnering aan het slavernijverleden, de strijd tegen de slavernij en de afschaffing van de slavernij, bijvoorbeeld 1 juli of 17 augustus'.

Aanwezig waren niet alleen de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, maar ook verschillende Kamerleden, vertegenwoordigers van de landen binnen het Koninkrijk en genodigden die ook in het Catshuis in twee sessies hun reactie mochten geven op de wens van het kabinet om excuses aan te bieden op 19 december.

Hoewel de datum 19 december dus niet gekozen is vanuit een historisch besef, was dit wel het geval in de keuze voor juist het Nationaal Archief als plek om de tekst uit te spreken 'omdat hier deze geschiedenis ligt in miljoenen documenten'. Hoewel de stemmen van slachtoffers niet of amper hierin beschreven staan, kan vooral tussen de regels door hun ongeschreven stem gehoord worden door onderzoekers. Terecht merkte de premier op dat die verhalen niet alleen beschamend zijn, maar ook heel pijnlijk. Het meest belangwekkende in de tekst van de minister-pre-

'Hoe nu verder?'

Op de vraag of hij nu ook anders geschiedenisles gaat geven antwoordde Rutte kort met een zakelijke 'nee'.

FOTO CEES LUCKHARDT

sident was voor de vele genodigden dan ook dat hij juist op deze locatie uitsprak 'dat we slavernij alleen kunnen erkennen als een misdaad tegen de menselijkheid, en dat zijn doorwerking kent in het heden'. „Wij moeten dit onder ogen zien.”

Vervolgens sprak Rutte een enorme kennis uit over het slavernijverleden. Zo kwamen de belangrijke gebeurtenissen van 1795, 1814, 1848, 1863 en 1873 voorbij inclusief een korte uitleg. Ook stond hij stil bij het vervoer van de tot slaafgemaakten 'als vee terwijl zij ook als

zodanig werden behandeld' en dat in Azië door de VOC 600.000 tot 1 miljoen in slavernij leefden dat hij namens het kabinet bestempelde als een 'menselijk leed dat onvoorstelbaar is waarbij geen maat op onrecht bestond'. Anton de Kom werd geciteerd, Tula en verschillende andere namen van vrijheidsstrijders kwamen voorbij en hij sprak over zijn persoonlijke ontwikkelingsreis in die geschiedenis, die is begonnen met de dood van George Floyd en verdieping heeft gekregen tijdens zijn reis in Suriname. Al die verhalen en

geschiedenissen hebben ook bij hem een persoonlijke verandering in het denken laten ontstaan. „Lange tijd heb ik gedacht 'het slavernijverleden is een geschiedenis die achter ons ligt', maar de eeuwen van onderdrukking werken door in het heden in discriminatie en achterstelling.”

Vervolgens sprak hij namens het kabinet uit dat de Staat verantwoordelijkheid draagt zonder te vertellen dat slavernij bij wet ingesteld is, en dus ook vanuit het parlement afgeschaft moest worden in 1862 zoals duidelijk is terug te lezen in het

NiNsee-rapport 'Waarom vrijheid niet kon wachten'. Wel nam hij in zijn tekst de drie conclusies over van het dialoograpport, te weten: erkenning, excuses en herstel. Op het laatste onderwerp bleef de premier lang stilstaan. Door in de uitspraak van excuses aan te geven dat slavernij onder Nederlands staatzeg heeft plaats gevonden en dat de Staat daarom een taak heeft dit te herstellen. Daarvoor zal onder andere een maatschappelijk fonds beschikbaar komen voor verder onderzoek met daarbij de opmerking dat we nu samen een stap hebben gezet om verder te komen, het gesprek te voeren'. „Het zijn excuses met een komma, niet met een punt.”

Opmerkelijk was dat na afloop van de speech vanuit het publiek geen applaus klonk. In de informele gesprekken die volgden met alle genodigden leefde vooral een dubbel gevoel, met daaraan gekoppeld de vraag: 'hoe nu verder en dus het herstel creëren met elkaar?' Een enkele genodigde uitte de kritiek dat de oorspronkelijke rechtmatige bewoners amper aan bod waren gekomen in de speech. De toezegging dat de koning wederom aanwezig zal zijn op 1 juli 2023 bij de Nationale herdenking, net als tien jaar geleden toen hij ook aanwezig was maar niet sprak, riep bij sommige genodigden de vraag op of hij dan nu wel komt spreken. Hij heeft immers in Indonesië al wel over excuses gesproken in maart 2020.

De opmerking 'we kunnen het verleden alleen onder ogen zien en niet veranderen' maakte dat de schrijvende pers aan de premier vragen stelde over de 'wettelijke verankering' van de excuses zoals voorgesteld in het door het kabinet omarmde dialoograpport. Hij gaf hierop aan dit eerst nog te zullen moeten bespreken met de Tweede Kamer. Het historische moment werd door de premier zelf weer gedeeltelijk tenietgedaan toen hij van ondergetekende de persoonlijke vraag kreeg: „Gaaf u nu ook anders geschiedenislessen geven?” refererend aan zijn persoonlijke verandering, de inhoud van de speech en het feit dat hij op vrijdag geschiedenis doceert, antwoordde hij met een kort en zakelijk 'nee'. Op het doorvragen en het gegeven dat de eindexamentermen weinig aandacht geven aan het slavernijverleden en dat dit daardoor ook onderbelicht in de lesboeken terugkeert, gaf hij aan 'dat voor verbetering van de eindtermen onder ander het fonds bedoeld is'. Waarmee hij de schrijvende pers in verwarring liet over het feit of de dekolonisatie (van het onderwijs) nu dan eindelijk kan gaan beginnen.